

ХОДІННЯ ПО МУКАХ

**Скарга № 59171/00: Семенюк проти Росії.
Колишній репресований сталінським режимом про-
сить захисту в Європейському Суді з прав людини**

Вирок - Сибір!

Мабуть, таки правий був відомий філософ, коли стверджував: не ждїть справедливості від життя. Гркий присмак цієї істини Андрій Семенюк відчув ще дванадцятирічним підлітком. З того часу доля, наче за чийсь злим повелінням, вперто і зятято посилала на нього нелегкі випробування, намагаючись принизити, поставити на коліна, зламити. Але він жив, знайшов у собі сили не впасти у відчай, не піддатись задушливим обіймам розпачу, не зламитись душею. І вже тоді, більше 50-ти років тому, у важкі часи ходіння по муках Андрій усе наполегливіше утверджувався на думці: так, справедливості від життя не слід чекати. За неї потрібно боротись. Бореться і понині...

А почалося усе холодного листопадового ранку 1947 року. Перший свій удар доля нанесла на світанку, коли хату Семенюків, що стояла на околиці села Красне, оточив загін енкаведистів. Забрюхчали у вікна, загуркотіли у двері. Андрія, маму, старшого брата Петра підняли з постелі, вивели на двір, дали 15 хвилин, щоб зібратись, оголосили їх ворогами народу і бандпособниками, які підлягають виселенню в Сибір, а їх майно - конфіскації.

«За що?» - заголосила мати. «За те, що народила і виростила ворога народу, - відказав якийсь чоловік, мабуть старший команди. - Твій син Михайло був бандерівцем, боровся проти Радянської влади, проти Сталіна». «Але ж його вже немає на світі, його вбили!» - заламувала у відчай руки мама. «Усіх націоналістів переб'ємо! А щоб тут і бандерівського духу не зосталося, уся їх рідню вивеземо в тайгу. Вона велика,

там і боряться за свою самостійну Україну. Якщо виживете...» - зле вишкірився офіцер.

Ось так, без суду і слідства, сім'ї оголосили вирок - Сибір, відірвали від рідної землі, повезли у невідомість. Крізь сльози Андрій бачив, як сходить холодне сонце і за обрієм зникає рідне село. Йому ще довго вчувалося жалібно виття їх вірного собаки, тривожне ревіння худоби у хлівах... Що творилося у душі дванадцятилітнього «ворога народу» - не передати словами. Дивися на згорьовану матусю, яка постаріла на очах, на згорбленого брата, який спирався на милиці, бо мав скалічену осколком ногу, і гірка туга стискає серце. Єдиною втіхою було, що сестра Марія під час арешту встигла вислизнути з хати через вікно. Її й не помітили, не схопили яничари в енкаведистській формі. Хоч вона залишиться тут, може, поталанить їй у рідній стороні. А що чекає їх?

А чекала сім'ю Семенюків, як і тисячі репресованих українців, довга і кривава дорога в Сибір. На станції в Дубні їх запихнули у «товарняк», вагони якого були заповнені бранцями режиму. Майже місяць тривала ця моторошна подорож на засланні. Спочатку, поки в людей були хоч якісь харчі, наспіх взяті з дому під час арештів, вони ще трима-

лись. А коли припаси скінчилися, а за Уралом до голоду додався ще й лютий мороз, почалося справжнє пекло. Не минуло й дня, щоб з вагонів не виносили померлих. Репресованих охопив страх і відчай. Найбільш дужі чоловіки і юнаки під час зупинок поїзда пробували втікати. Андрій з жадом спостерігав, як втікачі падали, підкошені автоматними чергами охоронців, як багрянів від крові білий сніг, і тіла нещасних залишалися лежати на безкрайніх сибірських просторах. А поїзд рушав далі, колеса вистукували важку і тужливу мелодію. Невільникам у вагонах здавалося, що то звучить рекієм по загиблих, а може й по них, поки що живих...

Свій серед чужих?..

Напередодні нового, 1948 року, Семенюки вже були на спецселенні під Омськом. Їм, як і більшості новоприбулих, не вистачало місця у дерев'яних бараках, що вже були переповнені вигнанцями з України. Зимувати довелося у великій холодній землянці, куди матір з синами «підселили» до таких же, як і вони бідолах-каторжан з України. Їх привезли в Сибір раніше і вони встигли до морозів збудувати собі оте «житло» в землі.

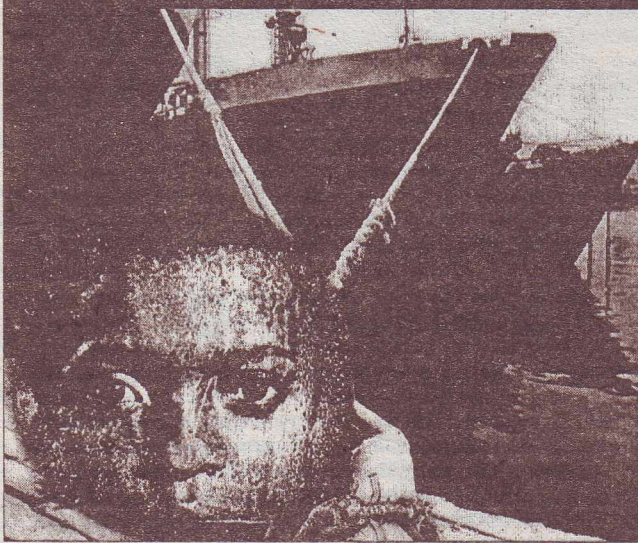
(Продовження на 4 стор.)

(Продовження. Поч. на 3 стор.).

Потяглися довгі роки заслання. Особливо важкою видалась перша зима, коли вони ледь не померли від холоду й голоду. Повертаючись вчорами після виснажливої праці на лісоповалі, мама заходжувалась варити якесь м'ясо з мерзлої картоплі і грибів, які збирала в полях і тайзі. Таким «харчем» там, вдома, на Україні, вони й свиней не годували, а тут мусили їсти. Щоб вижити. Але найгірше сталося напружені, коли мама застудилася і тяжко захворіла. Вона марила, згадувала Михайла. «Навіщо ж пішов ти у бандерівці? І сам загинув, і ми через тебе мучимося на чужині» - шептала знесилена і гарячі сльози котилися по запалих щоках. Андрій тримав палаючу мамину руку і все повторював: «Мамо, живіть, не помирайте! Як же ми тут без вас, серед чужих людей виживемо? Молю вас Богом, живіть!» І несподівано твердо і не по-дитячому сказав: «А Михась наш правильно зробив, що пішов проти влади тирана - Сталіна битись. Проти такої влади, що стількох людей замутила і наші долі понівечила, треба було боротись!» І, наче прийнявши якесь рішення, додав: «А я працювати піду. Вам буде легше. Тільки живіть!»

Змилювався Господь над Семенюками - мама одужала. І Андрій слова дотримав: викопав весною з друзями свою власну землянку, впросив, щоб взяли його на роботу в стелярний цех. І з тринадцяти років пішов працювати. Пізніше, коли побачив вперше в Омську повноводний і могутній Іртиш, ріка полонила його

ХОДИННЯ ПО МУКАХ

душу. Як колись, ще маленького Андрія, зачарував тихоплинний Стир, що лагідно котив свої води біля рідного Красного. І хлопчина пішов вчитись в ремісничу училище, щоб стати кочегаром на пароплавлі і плавати по могутній сибірській ріці. Але й тут доля руками влади не дала здійснитись його мрії. Бо тільки невеличкий пароплавчик прибув з Омська у перший порт, як за молоденьким кочегаром прийшли два міліціонери. Зробили грізний «рознос» капітану, а Андрієві сказали презирливо: «Ну, що, бандерівське «поріддя», втекти захотів?

Тобі плавати не можна, ти під наглядом. З Омська не маєш права ні ногою ступити!»

Довелося змиритись, знести і цей удар. Але Андрій вперто чіплявся за будь-яку можливість і тут, на засланні, розпоряджались своїм життям і долею згідно зі своїм бажанням. Хоч і важко було, але після виснажливого робочого дня у річковому порту він вперто штурмував науку у вечірній школі, а потім і в інституті водного транспорту. Став інженером. І вдалося Андрію Семенюку все ж добитися хоч якоїсь справедливості, не зламатись у цьому жорстокому

світі, не стати рабом тоталітарного режиму, який готував українському юнакові єдине місце у житті - на лісоповалі у тайзі.

Наприкінці п'ятдесятих років, за часів хрущовської «відлиги», сім'я Семенюків була реабілітована. Скінчилося заслання і вони були вільні у своєму виборі, де жити. Старенька мама відразу почала збиратися на Україну, до дочки Марії. «Хоч помру на рідній землі. Ідьте і ви», - кликала синів. Але Андрій вже пустив своє коріння, створив сім'ю, працював інженером в Омському річковому порту. І хоч почувався не зовсім своїм серед чужих, але чи не стане він в Україні чужим серед своїх? Це питання й вирішило долю. Він з братом залишився в Сибіру. Інколи й жалів про це. Бо хоч і поважали роботязого і розумного інженера А. Семенюка у порту, цінили його діловитість і організаційські здібності, але... Але на високі щаблі службової драбини не дуже пускали. Видно, хтось дуже «вчасно» згадував, що він із спецпоселенців, а отже - «бандерівець»... І лише у вісімдесятих роках справедливості ніби восторжествувала: таки призначили Андрія Дем'яновича Семенюка начальником служби водного транспорту порту. З цієї посади він і пішов на пенсію.

На цьому можна було б і завершити історію життя нашого земляка, його ходіння по муках. Але, мабуть, йому так на роду написано - шукати істину і боротись за справедливості. Але про це - наступна розповідь...

Леонід МАТВИЧУК.
(Закінчення в наступному номері «Гомону».)